



EDUCACIÓ EN VALORS CÍVICS I ÈTICS

L'educació en valors constitueix una base fonamental per a l'exercici crític i responsable de la ciutadania i per a l'educació integral de les persones. En el primer cas, proporciona les eines perquè l'alumne adopti un compromís actiu i autònom amb els valors, principis i normes que articulen la convivència democràtica. En el segon, contribueix a la formació intel·lectual, moral i emocional necessària perquè nens i nenes emprenguin una reflexió personal entorn dels grans reptes i problemes que constitueixen el nostre present. En termes generals, i d'acord amb els objectius d'etapa i el perfil de sortida dels alumnes al final de l'ensenyament bàsic, la formació en valors cívics i ètics implica mobilitzar el conjunt de coneixements, destreses, actituds i valors que permeten als alumnes prendre consciència de la seva identitat personal i cultural, reflexionar sobre qüestions ètiques fonamentals per a la convivència, i assumir de manera responsable el caràcter interconnectat i ecològicament dependent de la nostra existència en relació amb l'entorn; tot això amb la finalitat d'apreciar i aplicar amb autonomia aquelles normes i valors que han de regir una societat lliure, plural, justa i pacífica.

L'Educació en Valors Cívics i Ètics a l'etapa d'educació primària comprèn el desenvolupament de quatre àmbits competencials fonamentals que s'han de reflectir en les quates competències específiques d'aquesta àrea. El primer és el de l'autoconeixement i el desenvolupament de l'autonomia personal. El segon, el de la comprensió del marc social de convivència i el compromís amb els principis, normes i valors democràtics que el regeixen. El tercer es refereix a l'adopció d'actituds compatibles amb la sostenibilitat de l'entorn a partir de la comprensió de la nostra relació d'interdependència i ecodependència amb ell. I, finalment, el quart, més transversal i dedicat a l'educació de les emocions, s'ocupa de desenvolupar la sensibilitat i els afectes en el marc dels problemes ètics, cívics i ecosocials que ens planteja el nostre temps. Al seu torn, cadascun d'aquests àmbits competencials es desplega en dos nivells integrats: un més teòric, dirigit a la comprensió significativa de conceptes i qüestions rellevants, i un altre, més pràctic, orientat a promoure, des de la reflexió i el diàleg crític, conductes i actituds concordes amb determinats valors ètics i cívics.

Quant als criteris d'avaluació, aquests es formulen en relació directa a cadascuna de les quatre competències específiques, i han d'entendre's com a eines de diagnòstic i millora en relació amb el nivell d'acompliment que s'espera de l'adquisició d'aquelles. Els criteris d'avaluació tenen un clar enfocament competencial, i han d'atendre tant els processos com als productes de l'aprenentatge, la qual cosa exigeix l'ús d'instruments d'avaluació variats i ajustables a diferents contextos i situacions d'aprenentatge.

Els sabers bàsics de l'àrea es distribueixen en tres blocs. En el primer d'ells, denominat "autoconeixement i autonomia moral", es tracta de convidar a





l'alumne, a través de la presa de consciència i l'expressió de diverses facetes de la seva personalitat, a una recerca sobre allò que li constitueix i diferencia com a persona, promovent la gestió d'emocions i desitjos, i la deliberació racional entorn de les pròpies finalitats i motivacions. Aquest exercici d'autodeterminació exigeix, naturalment, afrontar algunes qüestions ètiques de rellevància, com les referides a l'autonomia i heteronomia moral, la distinció entre ser i haver de ser i, en general, la reflexió entorn dels valors, principis i normes que orienten les nostres vides com a persones i ciutadans. Al seu torn, per entendre el pes que la reflexió ètica té en la nostra vida, convé que els alumnes posin a prova el seu judici i capacitat de criteri afrontant qüestions que afecten més directament a la seva experiència personal, com les vinculades amb la pròpia autoestima, amb la prevenció dels abusos i l'assetjament, amb certes conductes addictives o amb la influència dels mitjans i xarxes de comunicació.

En el segon dels blocs, denominat "societat, justícia i democràcia", es pretén que els alumnes entenguin l'arrel social i cultural de la seva pròpia identitat com a persones, reconeixent les diferents estructures i relacions que constitueixen el seu entorn social i reflexionant sobre la dimensió normativa, ètica i afectiva d'aquest. Per això, és convenient que l'alumne comprengui certes nocions bàsiques de caràcter polític i social, que identifiqui i pugui explicar les principals característiques del nostre marc democràtic de convivència, i que contrasti els seus coneixements i judicis amb els dels altres mitjançant la recerca i el diàleg sobre qüestions ètiques de rellevància (la situació dels drets humans en el món, la pobresa, la igualtat efectiva entre homes i dones, el respecte a la diversitat i a les minories, el fenomen migratori, la crisi climàtica, etc.), totavaluant críticament diferents maneres d'afrontar-les i justificant els seus propis judicis sobre aquest tema.

Finalment, en el bloc tercer, denominat "desenvolupament sostenible i ètica ambiental", es persegueix, a través del treball interdisciplinari i cooperatiu de l'alumne, la comprensió de les complexes relacions que es donen entre les nostres formes de vida i l'entorn. L'objectiu és aquí la identificació i l'anàlisi dels grans problemes ecosocials que marquen l'agenda mundial, així com el debat ètic sobre la manera d'afrontar-los, per tal d'adoptar, de manera conscient i responsable, determinats hàbits de coexistència sostenible amb la naturalesa.

Finalment, el desenvolupament de les competències específiques, l'aplicació dels criteris d'avaluació, l'ensenyament dels sabers bàsics i el disseny de les situacions d'aprenentatge, han d'estar metodològicament orientades en funció de principis coherents amb els valors que pretén transmetre l'àrea. D'aquesta manera, es convidarà l'alumne a la participació activa i raonada, a la interacció respectuosa i cooperativa, a la lliure expressió d'idees, al pensament crític i autònom, a la consideració de les normes i valors comuns, a la mediació i resolució pacífica dels conflictes, al desenvolupament d'estils de vida saludables i sostenibles, a l'ús segur de les tecnologies de la informació i la comunicació, i a la gestió assertiva de les emocions i les relacions afectives amb els altres i amb el mitjà, procurant





integrar les activitats de l'aula en contextos i situacions d'aprenentatge significatives, interdisciplinaries i inserides en la vida del centre i del seu entorn, de manera que, a través de tot això, es promogui el desenvolupament d'una ciutadania global, conscient, lliure, participativa i compromesa amb els reptes del segle XXI.

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

- 1. Deliberar i argumentar sobre problemes de caràcter ètic referits a si mateix i al seu entorn, buscant i analitzant informació fiable i generant una actitud reflexiva sobre aquest tema, per promoure l'autoconeixement i l'autonomia moral**

Les nenes i els nens han d'aprendre progressivament a dirigir la seva conducta segons criteris propis, a equilibrar els seus impulsos i a gestionar les seves emocions per, d'aquesta manera, constituir-se com a subjectes i ciutadans lliures i responsables, amb domini dels seus actes i de les seves vides. Capacitar a l'alumne per decidir amb autonomia i prudència implica iniciar-li en la pràctica de la deliberació racional entorn de problemes que afectin la seva existència i al seu entorn quotidià i que estiguin relacionats amb conductes, actituds, sentiments, valors i idees de caràcter ètic i cívic. El treball sobre aquests problemes, freqüents en el propi àmbit escolar, és un exercici idoni perquè l'alumne desenvolupi els seus propis judicis morals, reflexioni sobre els seus desitjos i afectes, i vagi constraint, entorn d'ells, la seva pròpia identitat i projecte personal. Perquè tal exercici no incorri en errors, ni en posicions dogmàtiques o prejudicis, és imprescindible no sols l'ús rigorós de la informació sobre els problemes a tractar, sinó també el desenvolupament d'habilitats argumentatives i dialògiques, així com l'anàlisi i l'ús pertinent i crític d'alguns conceptes bàsics de caràcter ètic i cívic, entre ells, els de bé, valor, virtut, norma, deure, dret, llibertat, responsabilitat, autonomia i ciutadania.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL1, CCL3, CD4, CPSAA4, CPSAA5, CC1, CC2, CC3.

- 2. Actuar i interactuar d'acord amb normes i valors cívics i ètics, reconeixent la seva importància per a la vida individual i col·lectiva, i aplicant-los de manera efectiva i argumentada en diferents contextos, per promoure una convivència democràtica, justa, respectuosa i pacífica**

Reconèixer la riquesa que aporta la convivència, així com la necessitat d'establir i respectar normes ètiques i cíviques que excloguin tot tipus d'arbitrarietat, injustícia, discriminació i violència, i promoguin una conducta democràtica, solidària, inclusiva, respectuosa, pacífica i no sexista, implica un adequat desenvolupament de pràctiques d'interacció, reconeixement mutu i educació en valors que generin una comprensió significativa de la importància de les normes ètiques i cíviques a partir del reconeixement de la nostra pròpia naturalesa social.





L'objectiu és que l'alumne reflexioni i adopti conscientment els seus propis judicis de forma motivada i autònoma, analitzant racionalment conflictes pròxims, tant en entorns presencials com virtuals. Aquesta anàlisi ha de ponderar aquells ideals i comportaments que, consignats en la Declaració dels Drets Humans i els nostres propis principis constitucionals, i inspirats en una consideració responsable i empàtica de les relacions amb els altres, promouen una convivència plural, pacífica i democràtica, lliure d'estereotips i respectuosa amb la diversitat i voluntat de les persones. Per això, és imprescindible que els nens reflexionin críticament sobre els problemes ètics que es deriven de la falta de consideració o de la insuficient aplicació d'aquests valors, actituds, ideals i comportaments, i també sobre les mesures a posar en marxa per tal d'assegurar la seva efectiva implantació.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL5, CP3, CPSAA3, CPSAA4, CC1, CC2, CC3, CCEC1.

3. Comprendre les relacions sistèmiques entre l'individu, la societat i la naturalesa, a través del coneixement i la reflexió sobre els problemes ecosocials, per comprometre's activament amb valors i pràctiques conseqüents amb el respecte, cura i protecció de les persones i el planeta

La nostra vida es construeix en relació amb un context social i cultural, però també a través de complexes relacions d'interdependència i ecodependència amb la resta dels éssers vius i la naturalesa. D'aquí la necessitat de comprendre la dimensió ecosocial de la nostra existència, reconèixer les condicions i límits ecològics i físics del planeta, i avaluar críticament la petjada ecològica de les accions humanes. Per això, cal que l'alumne busqui i analitzi informació fiable, que domini alguns conceptes clau com els de sistema, procés, global-local, tot-part, causa-conseqüència, mitjà-fi, i que sigui capaç de descriure els principals problemes i amenaces que comprometen la conservació de la biodiversitat i les condicions de la vida humana, amb especial incidència en la crisi climàtica. Es promou també que els alumnes comprenguin la necessitat d'adquirir una perspectiva ètica i biocèntrica de la nostra relació amb l'entorn i que, a partir d'aquesta convicció, es generin pràctiques i hàbits responsables amb el medi ambient, actituds empàtiques i respectuoses amb la resta dels animals, i sensibilitat davant tot tipus d'injustícies; tot això a través d'activitats que promoguin de manera concreta el coneixement i cura del planeta, la reflexió sobre les nostres accions en ell, i la consolidació d'estils de vida saludables i sostenibles, com ara aquells dirigits a una gestió responsable del sòl, l'aire, l'aigua, l'energia i els residus, així com la mobilitat segura, saludable i sostenible en la vida quotidiana.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL2, CCL5, STEM1, STEM5, CPSAA2, CC3, CC4, CE1.





4. Desenvolupar l'autoestima i l'empatia amb l'entorn, identificant, gestionant i expressant emocions i sentiments propis, i reconeixent i valorant els dels altres, per adoptar una actitud fundada en la cura i estima de si mateix, dels altres i de la resta de la naturalesa

L'educació emocional és imprescindible per formar individus equilibrats i capaços de mantenir relacions plenes i satisfactòries amb els altres. Així, la manera en què tractem afectivament als altres, i en què som tractats per ells, són factors essencials per establir relacions socials adequades, harmonioses i constructives, així com per desenvolupar la pròpia autoestima i, per això, una millor actitud i aptitud cívica i ètica. Per això, resulta necessari dotar a l'alumne de les eines cognitives i els hàbits d'observació i anàlisi que es requereixen per identificar, gestionar i expressar assertivament les seves emocions i sentiments, a més de promoure el contacte afectiu i empàtic amb altres persones i amb el medi natural. Per altra banda, la vivència i expressió assertiva i compartida d'emocions i sentiments pot donar-se en múltiples contextos i situacions, i a través de multitud de codis i llenguatges, entre ells, i de manera excel·lent, en els de l'experiència estètica, la deliberació compartida entorn de problemes morals i quotidians, o la mateixa experiència de comprensió autònoma del món, per la qual cosa les activitats per desenvolupar aquesta competència poden integrar-se en gairebé qualsevol tipus de dinàmica i procés que fomenti la creativitat, la reflexió, el judici i el coneixement autònoms. En qualsevol cas, l'educació emocional ha d'incorporar la reflexió entorn de la interacció d'emocions i sentiments amb valors, creences i idees, així com el paper de certes emocions en la comprensió i justificació d'algunes de les més nobles accions i experiències humanes.

Aquesta competència específica es connecta amb els següents descriptors del Perfil de sortida: CCL1, CCL5, CPSAA1, CPSAA2, CPSAA3, CC2, CC3, CC4, CE3.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Competència específica 1

- 1.1. Construir un adequat concepte de si mateix o sí mateixa en relació amb els altres i la naturalesa, organitzant i generant, de manera segura i crítica, informació analògica i digital sobre els trets relatius a la identitat, la diferència i la dignitat de les persones.
- 1.2. Identificar i expressar emocions, afectes i desitjos, tot mostrant confiança en les pròpies capacitats al servei de la consecució motivada de finalitats personals i col·lectives.
- 1.3. Generar una posició moral autònoma mitjançant l'exercici de la deliberació racional, l'ús de conceptes ètics i el diàleg respectuós amb uns altres, entorn de diferents valors i maneres de vida, així com a problemes relacionats amb l'ús responsable, segur i crític de les xarxes i mitjans de comunicació, les





conductes addictives, la prevenció de l'abús i l'assetjament escolar, i el respecte a la intimitat personal.

Competència específica 2

- 2.1. Promoure i demostrar una manera de convivència democràtica, justa, inclusiva, respectuosa i pacífica a partir de la recerca i comprensió de la naturalesa social i política de l'ésser humà i mitjançant l'ús crític dels conceptes de llei, ètica, civisme, democràcia, justícia i pau.
- 2.2. Interactuar amb uns altres adoptant, de forma motivada i autònoma, conductes cíviques i ètiques orientades per valors comuns, a partir del coneixement dels drets humans i els principis constitucionals fonamentals, en relació amb contextos i problemes concrets, així com de la consideració crítica i dialogada sobre com hem de relacionar-nos amb els altres.
- 2.3. Reflexionar i assumir un compromís actiu i crític amb valors relatius a la solidaritat, el respecte per les minories i les identitats culturals i de gènere, tot analitzant des d'un punt de vista ètic qüestions relacionades amb la desigualtat i la pobresa, el fet multicultural, la diversitat humana i els fenòmens migratoris.
- 2.4. Contribuir a generar una convivència respectuosa, no sexista i compromesa amb l'assoliment de l'efectiva igualtat i l'erradicació de la violència de gènere, a partir del coneixement i ànalisi crítica de la situació secular de desigualtat entre dones i homes.
- 2.5. Comprendre i valorar els principis de justícia, solidaritat, seguretat i pau, alhora que el respecte a les llibertats bàsiques, a partir de l'anàlisi i la ponderació de les polítiques i accions d'ajuda i cooperació internacional, de defensa per a la pau i de seguretat ciutadana, exercides per l'Estat i les seves institucions, els organismes internacionals, les ONG i ONGD i la pròpia ciutadania.

Competència específica 3

- 3.1. Avaluar diferents alternatives amb què frenar el canvi climàtic i aconseguir els Objectius de Desenvolupament Sostenible, identificant causes i problemes ecosocials, i justificant argumentalment i de manera crítica el deure ètic de protegir i cuidar de la naturalesa.
- 3.2. Comprometre's activament amb valors, pràctiques i actituds afectives conseqüents amb el respecte, cura i protecció de les persones, els animals i el planeta, a través de la participació en activitats que promoguin un consum responsable i un ús sostenible del sòl, de l'aire, de l'aigua, de l'energia, de la mobilitat segura, saludable i sostenible, i la prevenció i gestió de residus, tot





reconeixent el paper de les persones, col·lectius i entitats compromeses amb la protecció de l'entorn.

Competència específica 4

4.1. Gestionar equilibradament pensaments, sentiments i emocions, tot desenvolupant una actitud d'estima i cura de si mateix o si mateixa, dels altres i de l'entorn, identificant, analitzant i expressant de manera assertiva les pròpies emocions i afectes, i reconeixent i valorant els d'altres persones, en diferents contextos i en relació amb activitats creatives i de reflexió individual o dialogada sobre qüestions ètiques i cíviques.

Sabers bàsics

A. Autoconeixement i autonomia moral

- El pensament crític i ètic.
- La naturalesa humana i la identitat personal. Igualtat i diferència entre les persones.
- La gestió de les emocions i els sentiments. L'autoestima.
- L'educació afectiva i sexual.
- Desitjos i raons. La voluntat i el judici moral. Autonomia i responsabilitat.
- L'ètica com a guia de les nostres accions. El debat entorn als valors. Les normes, les virtuts i els sentiments morals.
- El propi projecte personal: la diversitat de valors, finalitats i models de vida.
- La influència i l'ús crític i responsable dels mitjans i les xarxes de comunicació. La prevenció de l'abús i el ciberassetjament. El respecte a la intimitat. Els límits a la llibertat d'expressió. Les conductes addictives.

B. Societat, justícia i democràcia

- Les virtuts del diàleg i les normes de l'argumentació. La presa democràtica de decisions.
- Fonaments de la vida en societat. L'empatia amb la resta. Els afectes. La família. L'amistat i l'amor.
- Les regles de convivència. Moralitat, legalitat i conducta cívica.
- Principis i valors constitucionals i democràtics. El problema de la justícia.
- Els drets humans i de la infància i la seva rellevància ètica.
- La desigualtat econòmica. La pobresa i l'explotació laboral i infantil: anàlisi de les seves causes i cerca de solucions locals i globals.
- La igualtat i la corresponsabilitat entre dones i homes. La prevenció dels abusos i la violència de gènere. La conducta no sexista.
- El respecte per les minories i les identitats culturals. Interculturalitat i migracions.
- La cultura de pau i no violència. La contribució de l'Estat i les seves institucions a la pau, la seguretat i la cooperació internacional. La seguretat





integral del ciutadà. Valoració de la defensa com un compromís cívic i solidari al servei de la pau. La protecció civil i la col·laboració ciutadana enfront dels desastres. El paper de les ONG i ONGD. La resolució pacífica dels conflictes.

- C. Desenvolupament sostenible i ètica ambiental
 - L'empatia, la cura i l'estima cap als éssers vius i el medi natural. El maltractament animal i la seva prevenció.
 - L'acció humana en la naturalesa. Ecosistemes i societats: interdependència, ecodependència i interrelació.
 - Els límits del planeta i el canvi climàtic.
 - El deure ètic i l'obligació legal de protegir i cuidar del planeta.
 - Hàbits i activitats per a l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible. L'ús sostenible del sòl, de l'aire, de l'aigua i de l'energia. La mobilitat segura, saludable i sostenible. La prevenció i la gestió dels residus.

